

84(2=411.2/6  
F. 785

И. ЕРОШИН

ЧАНКЫР  
ЈУРТ



И. ЕРОШИН

# ЧАНКЫР ЈУРТ

*Алтай тилге Б. Укачин  
көчүргөн*

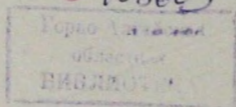
ТУУЛУ АЛТАЙДЫН  
БИЧИКТЕР ЧЫГАРАР ИЗДАТЕЛЬСТВОЗЫ  
1960

5463

2

84(2=4.11.2)6-5  
E 485

0408603 ✓



5-EHE-47

К У Д А

*Керексибес:*

— Јакшы ба, Каракөс!  
Адан јакшы жүрү бе?  
Тоқыналы јок Тойчы эзен бе?  
Азыраган малаар амыр ба?

*Каракөс:*

— Кем јок јакшы јадыбыс,  
Керексибес, јакшы жүреер бе?

*Керексибес:*

— Јаратта өскөн тал  
Јаантайын чакпынга ээлетен.  
Өчөмик жүрүмдү Керексибес  
Өлүмге јууктаар ой келген.

*Каракӧс:*

— Керексибес тегиндү эмес болбой,  
Кемге де солун экелген болбой?

*Керексибес:*

— Јаман керек айдарга,  
Јакшы кижі айылга мендебейтен.

*Каракӧс:*

— Јакшы солынды угарга,  
Кем сүүбейтен эди?  
Јакшызын јетирген кижиге,  
Јандыру да јакшы эди.

*Керексибес:*

— Катугастын уйазына  
Кандый да јаманын Керексибес  
јетирбеген.

*Каракӧс:*

— Келип айылчы түжерге  
Келишпес, јокту айыл эди.  
Амзап ичетен аракы да јок,  
Артыкту јакшы курсак та јок.

Салганысты амзагар,  
Сап тудунып ачынбагар.

*Керексибес:*

— Санаалу жаражайдан  
Сакыбагам мындый эрмекти.  
Аскан казаннан алтын эрмек  
Айылчыга баалу эмес беди.

*Каракӧс:*

— Куучынга кижн тойбойтон,  
Керексибес, чайлап алзагар.

*Керексибес:*

— Айтканыма жӧпсинетен болзон,  
Алама-чикиринген де артык  
болор эди.

*Каракӧс:*

— Жолду эрмек болзо,  
«Жок» — деп, ачынбайтам.

*Керексибес:*

— Кайран жылу жас келеле,  
Карды, тошты кайылтып койот.

Айланып куштар бого келеле,  
Агаштар сайын уйа тартат.  
Жараш кыс өңжүк кийим кийетен,  
Жадын-жүрүми бай болотон.

*Каракөс:*

— Сураган кижн жокту ба,  
Суркураган кижн бай ба?

*Керекснбес:*

— Жараш кыс  
Жаргакту жоктуга нажы эмес.

*Каракөс:*

— Ол ондый кем болбогой?

*Керекснбес:*

— Аларга турган кнжннн  
Ады-чуузы жарлу болор,  
Артыкту жөөжөзн көп болор.

*Каракөс:*

— Сурап слерден угарга турум:  
Суртылдаган огош балыктарла,



Суунын чортоны нак па?  
Суукуштыг јаш балазыла,  
Телеген куш нак па?

*Керексибес:*

— Айтсан, балам, бу сурагыгла  
Нени айдарга санандын?

*Каракӧс:*

— Баарчык ла мӱркӱт нак эмес,  
Бай ла јокту нак јатпас.

*Керсибес:*

— Ба-та, сени кӧрӱп, чат  
кайкадым,  
Бажында кереги јок шӱӱлтелер  
эмтир.

Айткан чечен сӧстӧринг дезе  
Акту бойыннын эмес болуптыр.  
Ышту чадырда ӧскӧн киж  
Ырызынгды ычкынба!  
Јажына јокту бойын артып,  
Јараш кеберинг чалдыктырба!  
Аргымай арай карыган да болзо,  
Ады чыккан јаан бай болор.

Каракөс, сен ого жараган,  
Калак, сагыжын чыгарбай бар.  
Карыган кижидеп мени ийген,  
Каракөскө барып айт деген:  
«Калымды каандый көп берерим,  
Кара ла жаңыс сен көөркий,  
Капшай менин эжим бол» — деген.

*Каракөс:*

— Кыстын жыргалы, кыстын  
ойыны

Кыйналып эрте он калар.  
Байдын айылында бөрүдий  
ийттер бар,  
Баратазы жоктуга жажына тар.  
Уур онын эжиктерин десе  
Улай ачарга чончой элеер.  
Бозогозы омордын бийик эмей,  
Бойына ла салган шыра болгой.

*Керексибес:*

— Кайттын көөркий, жаражайга  
Кандый ла эжик ачык болотон.  
Телекей де жаражайга  
Тепсендий иле болотон.

*Каракös:*

— Јоктунын ырызына мен  
Јолугып эмдиге көрбөдим.

*Керексибес:*

— Јайла-а, јаш көөркий,  
Јүрүмди сен билбезинг.

*Каракös:*

— Чегедекти кийген сонгында  
Чечпес јанду дежетен эмей.  
Келин де болор күүним јок,  
Кеен чегедек те кийбезим.

*Керексибес:*

— Тыгдап мени уксан, кыс,  
Тым отурып санан, кыс.  
Тулаан айда суу кечпе,  
Тутпай, тожы ойылар.  
Эмди кыс ачынган да болзо,  
Эмеш сакыза, өскөни айдар.  
Кату јолго үренген ат  
Карагуйда да бүдүрилбейтен.  
Јажы јааннын билери көп,

Јаш улус оны сананып угатан.  
Јүрүмде жүс айры тазыл бар,  
Јүлкүрин карыгандар ээлеген.

*Каракөс:*

— Карыган улус ончозы  
санаалу болбос,  
Канчын жииттер ончозы тенек эмес.  
О, эмдиги өй жииттерден  
Ойгор шүүлте көрөргө некейт.  
Озогы карыгандарды дезе  
Омок-жимек болзын дейт.  
Эм үстүне Каракөс  
Эр улусты сананбайт.  
Керексип слердин келгенигер,  
Керексибес, байла, бүтпес!

*Керексибес:*

— Јажын ас та болзо,  
Јалбыштый тилдү эптиринг.  
Өскүс-јабыс, јокту да болзон,  
Өчөш, кедер кыс болтырынг.



## АЛТАЙ

Айры башту туулары бийик,  
Чаңкыр Алтай,  
Яш өлөңи курладан өткөн,  
Жажыл Алтай,  
Жаскы күндий суулары ару,  
Төрөл Алтай!  
Кижиге жууктабас кийик аңдарлу,  
Чаңкыр Алтай!



\*\*\*

Алтын сайлу кузук учун  
Алкыш болзын, кара агаш!  
Тизилген көп жиилегин учун  
Алкыш сеге, койу агаш.  
Турага агаш берген учун  
Алкыш болзын сеге, агаш!  
Ан-кушла азыраган учун  
Алкыш болзын сеге, агаш!  
Жакшы нөкөрдий, агаш аразы,  
Эзен болзын!  
Бала-баркама жанып жадым,  
Эзен болзын!



Телекей ле тегери түби карарат,  
 Амыргым ойнойт.  
 Улуркак туулар ээн турат,  
 Уур тынарга!  
 Чечектер, өлөңдөр, жажыл агаштар  
 Меге шымыражат.  
 Билзен, жүрүмде тазыл бар —  
 Ол жүректин өзөгинде.  
 Карлу сүмерлер бажына  
 Ай илинип тура калат.  
 Озөктө чичкечек жиктерде  
 Өткүн кожонду суу агат.  
 Жоткондолгон тыныжымды жылдыска  
 жетирбей,  
 Тутсан, толку.  
 Толголгон суу кыстын журтын  
 көстөйт,  
 Жолой көөркийимди табарзанг.  
 Кунуккан жүрегимнин жажытту  
 сөстөрүн  
 Көөркийге, толку, жетирзенг.



## Ч А Н А

Желбер туунын бажынан  
Жерге тийбей, чанам, уч.  
Аң терези жабынтын  
Канат болзын уч ла уч.

Кажайган кардын үстүлө  
Кайкалап жүрөр чанам бар.  
Аңды-кушты үркүтпес  
Аңчыга болушту жымжак кар!





## ОДУ

Жалбыжы оттын јайканып,  
Жарып, јарып ол күйер.  
Аскышта чөйгөн чыдашпай,  
Араайын көөрөп, кожондоор.  
Мөштин јымжак, јажыл бүрин  
Мен төжөнип аларым.  
Тымыкты тун меге экелер,  
Учаланып јаныскан јадарым.  
Уйку өнгөлөп келгенче,  
Узак сананып јадарым.  
Јаражай үйимди түженип,  
Јаныскан конуп аларым.



\*\*\*

Кара кишти тударга  
Калыг жышка ууландым.  
Чиби бүриндий курч,  
Сур кылгалу киш тудадым.

Агаш-ташты бүркеген  
Айдыг түнниг жарыгын!  
Мөнгүн чилеп суркураган  
Алтай кыштыг јаражын!



408603

\*\*\*

Тытгың жылу көңдөйинде  
Тыйрыйып, тийиң уйуктайт.  
Тазылдар алдынан чыкпай,  
Чычкандаган агас жемзейт.

Кызыл түги кылбырап,  
Койонды түлкү сүрбейт.  
Чыкыраган карга анданар деп,  
Чыгып камду баспайт.

Койу, суркуруш түктү киш,  
Өңөлөп, жеңил ол баспас.  
Жыштың жымжак табышту кижн,  
Изин чарыптап, анчыны  
төгүндебес.

Горно-Алтайская  
областная  
БИБЛИОТЕКА.

\*\*\*

Күскү күндөр... ай алтын!  
Кырлар бажында мөнгүн кар.  
Удабас тийиндеп барарым,  
Көп кырларды ажарым.



## УРГУН ЈАНМЫР

Өлөнгө түшкөн чалынды  
Изү күн ичил койгон.  
Барбак мөштий булуттар  
Туу баштай көдүрилген.

Тенгери ыйлап ийгендий,  
Карануй койылып, јааш келди.  
Тыбырап, тыбырап тамчылар  
Тымыкты бузып, жерди јунды.

Ару, кеен кобы-јиктер  
Баланын эрке көзиле көргүлейт.  
Салкынга булуттар сүрдүрип,  
Бүрүнкүй тенгериде жылгылайт.

Чокту күн булуттар өткүре  
Алтай жерди ажарып көрөт.  
Катап ла агаш аразында  
Кушкаштар кожоңы угулат.



\*\*\*

Локту да болзо, Каракӧс санаалу,  
Каракӧс корбодый тӱс дежет.  
Корбо тал керегинде ол кожонды  
Мен керегинде деп айдыжат.

Улус мени кӧп мактайт,  
Ончозын онду укпадым.  
Су-кадык, јакшы да јӱрзем,  
Кандый да оору јӱректе сыстайт.

Туу бажында бштый,  
Кунукчылду шӱӱлте менде бар.  
Лок, бу кунукчыл эмес,  
Сӱӱмјим болбой...



Эй-эй-им ле эй-эй-им,  
 Бу ла бойым, мен бойым,  
 Булутка түңгей — јакшызын,  
 Јакшызын!

Эй-эй-им ле эй-эй-им,  
 Кайран бойым, бу бойым,  
 Кырга түңгей — јакшызын,  
 Јакшызын!

Эй-эй-им ле эй-эй-им,  
 Күлүк бойым, мен бойым,  
 Күнге түңгей — јакшызын,  
 Јакшызын!

Эй-ей-им ле эй-эй-им,  
 Телекейде не ле бар, —  
 Ончозына мен түңгей!  
 Оны ла кайдан көрөйин —  
 Ончозына мен түңгей,  
 Јакшызын!





## ӨЛӨН

Жажыл өлөн, жайканып,  
Күнге удур а өс лө өс.  
Күннинг чогы — ол каның,  
Шылырап сениң турганың —  
Ол куучының, ол тилиң.  
Жажыл өлөн, жайканып,  
Күнге удур а өс лө өс.



\*\*\*

Кобы-јикти эдектей,  
Кожонло јортып браадым.  
Куу баш јаланда јадыры,  
Куучындаарга тургандый тиштери  
ырсандап,  
Каткырып, удура көрүп јатты.

Көстин тобрак толгон орозынан,  
Көөркий чечек өзүп калтыр.  
Өлөң чичке сабыла јайканып,  
• Өлүмнинг үстүнде кызарып өзөт.

Кобы-јикти эдектей  
Кожонло барып јадырым.  
Куу-баш, сениң үстүңнен  
Јаңы јүрүмнинг јалбыжын көрөдим.



\*\*\*

Тенгериде тегерик ай  
Терек бажына илинип калат.  
Сүүнгенин көөркийдинг көрөргө,  
Сүүген кыска сырга эдип,  
Сыйлаар оны күүним келет.



## Т У Н

Койу тўн желбер терезиле  
Келип ўстўме туй жабылды.  
Ашкан кўнди одым солуп,  
Араайынанг элбиреп, кўйип жатты.  
Эбире мўштўр тўлкўйишкен  
тургулайт,  
Мўнгўн жылдыстар тенгериде  
кўйбейт.  
Жайканган жарык чырайлу,  
жалбыжым,  
Лажына ла мени жылыткай,  
Лаантайын курсагым кайнаткай.  
Койу тўн желбер терезиле  
Келип, ўстўме туй жабылды:  
Кенетийин менинг сагыжыма кирди.  
Ыраак журтта кару энем



\*\*\*

Алтайда агын суулар көп,  
Агыжы түрген оlorдын.  
Москвада ойгор кижн бар  
Шүүлтези улу, бойы тын.  
Жажына јоктуларга ол килейт,  
Јаантайын байлар оны көрбөйт.  
Ол улу ла ол ойгор,  
Оны ончозы Алтайда билер.  
Ады онын — Ленин деп уккам,  
Ол јалтанбас, јалакай дежет.  
Алтайда јаткан малчы кижн  
Ого туштаарга амадап јүрет.



\*\*\*

Суу-Тал деп жердин кыстары,  
Сүрекей слерди көрөргө турум.  
Слерле ойноорго мен барзам,  
Жаңы сопокту барарым,  
Же жаңы чамча жок болды.  
Ончозын билерге күүнзеген  
Он жети жашту эр эдим.  
Ада-энемнин адаган ады  
Токой болгон эди деп,  
Ол тужунда слерге айдарым,  
Ончогорго ондо жолугарым.



\*\*\*

Жүгүрүк атка минетен,  
Алтай кыстар,  
Слерди неле түнгейлейтен?!  
Мен слерди көөркийлер,  
Көстинг одына, кожонго,  
Көп бүрлерде кушкаштарга  
Түнгейлеп жүрер күүним бар.



## БАЖАЛЫКТАР

Куда . . . . .	3
Алтай . . . . .	11
Чана . . . . .	14
Оду . . . . .	15
Ургуи жагмыр . . . . .	19
Өлөг . . . . .	23
Түй . . . . .	26

---



*Иван Ерошин*  
СИНЯЯ ЮРТА

---

На алтайском языке

Редактор *Л. В. Кокышев.*  
Художественный редактор *А. М. Кузнецов.*  
Технический редактор *М. И. Тихтиевков.*  
Корректоры  
*Н. Н. Параев и С. Х. Тюхтенева*

\*

Сдано в набор 15/1 1960 г. Подписано  
в печать 2/III 1960 г. Бумага 60×92 <sup>1</sup>/<sub>32</sub>.  
Печ. л. 1. Уч. изд. л. 0,57. Тираж 1000 экз.  
Заказ № 49. Цена 30 коп.

\*

Горно-Алтайское книжное издательство.  
Типография № 15, г. Горно-Алтайск,  
проспект им. Сталина, 29.

## Туулу Алтайдын бичиктер чыгарар издательствозы

алтай тилге көчүргөн ле алтай тил-  
ле бичилген жаңы мындый бичиктер  
чыгарды:

1. Мао Цзэ-дун, 18 үлгер. 0,78 п.л. Баазы 30 акча.
2. А. Саруева. Сырга (үлгерлер). 2,75 п.л. Баазы 1 салк. 95 акча.

### УДАБАС КЕПКЕ БАЗЫЛЫП ЧЫГАР:

1. М. Ю. Лермонтов. Үлгерлер ле туујулар.
2. А. С. Пушкин. Үлгерлер ле туујулар.
3. Л. В. Кокышев. Тушташкан улустарым (үлгерлер).
4. Алтай јинт авторлор. Јинт үндер (үлгерлер).

Кепке базылып чыккан бичиктерди јурт јерлерде потребительский кооперациянын магазиндеринен, городто КОГИЗ-тин бичиктер садып турган магазининен садып алыгар.

КОНТРОЛЬНЫЙ ЛИСТОК  
СРОКОВ ВОЗВРАТА

КНИГА ДОЛЖНА БЫТЬ  
ВОЗВРАЩЕНА НЕ ПОЗЖЕ  
УКАЗАННОГО ЗДЕСЬ СРОКА

Кол-во пред. выдач \_\_\_\_\_

Сух. гил. № 7. 19296 — 10.500 000.

Валы 30 лота

*И. Е. Ерошин*  
СИНЯЯ ЮРТА

На алтайском языке

ГОРНО-АЛТАЙСК \* 1960